

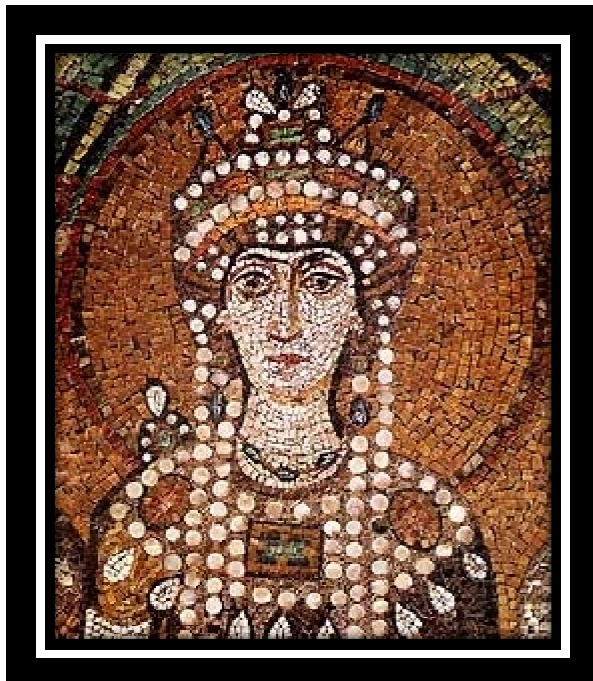
Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΣΟΦΙΑ ΣΤΑΜΑΤΗ

ΤΜΗΜΑ: Β4

ΜΑΘΗΜΑ: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Η γυναίκα της βυζαντινής περιόδου ζει μια ζωή περιορισμένη, σαφώς οριοθετημένη, ακολουθώντας τους κανόνες και τις παραδόσεις. Η γυναίκα αντιμετωπίζεται σαν ένα ον με έμφυτες αδυναμίες, σωματικές αλλά και ηθικές. Οι τομείς στους οποίους της επιτρέπεται να αναδειχτεί είναι η οικογένεια και η φιλανθρωπία, σε αντίθεση με τον άνδρα που μπορεί να δράσει και να αναδειχτεί σε όλο το κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι.

Εμφάνιση

Η εύπορη Βυζαντινή διέθετε πάντοτε για τις εξόδους της την άμαξα της καθώς και μια συνοδεία ανάλογη των οικονομικών της μέσων. Ακόμη και τα άλογα που τραβούσαν την άμαξα έδειχναν την κοινωνική και εισοδηματική τάξη της κάθε κυρίας, καθώς η άμαξα ήταν στολισμένη με πετραδάκια αλλά ακόμη και τα σχοινιά που τραβούσαν την άμαξα ήταν ασημένια ή χρυσά. Οι πλούσιες Βυζαντινές φορούσαν πολυτελή κοσμήματα κι ακριβά αρώματα, έβαφαν τα φρύδια τους, τα βλέφαρα τους και τους δυο τελευταίους αιώνες της αυτοκρατορίας τα χείλια τους με κόκκινο κραγιόν. Περούκες δε φορούσαν πολύ συχνά, ούτε όμως και τις περιφρονούσαν. Στα χίλια τόσα χρόνια ζωής της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας κάτι που φαίνεται πως έμεινε αναλλοίωτο είναι η γυναικεία αμφίεση. Βασικά της στοιχεία παραμένουν πάντα ο μακρύς χιτώνας και ο μανδύας, που φοριέται στις εξόδους σαν πανωφόρι. Ο χιτώνας έχει μανίκια που καλύπτουν ολόκληρο το

μπράτσο, αφήνοντας έξω μόνο το χέρι, ενώ ο μανδύας έχει προσαρμοσμένη μία κουκούλα, που κάλυπτε το κεφάλι. Αναλλοίωτη, επίσης, διατηρήθηκε η γυναικεία κόμμωση. Μαλλιά με χωρίστρα στη μέση, κατσαρωμένα στο μέτωπο, χυτά πίσω και συγκρατημένα στο μέτωπο, χυτά πίσω και συγκρατημένα στο σβέρκο με μια ταινία από λινό ύφασμα, ή με χτένι από ελεφαντόδοντο.

Συνήθειες και Δραστηριότητες

Ζει το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής της στο σπίτι. Οι έξοδοι, πάντα με συνοδεία, για την εκκλησία, τα πανηγύρια και το λουτρό, καθώς και οι επισκέψεις σε συγγενικά πρόσωπα, ήταν οι μόνες κοινωνικά αποδεκτές δραστηριότητες της γυναίκας έξω από το σπίτι. Επίσης, δεν ήταν ευπρεπές να κάθεται στο ίδιο τραπέζι με τους άνδρες, παρά μόνο αν ήταν πολύ στενά συγγενικά της πρόσωπα, όπως για παράδειγμα ο πατέρας, ο σύζυγος και οι αδελφοί. Συχνά έτρωγε σε χωριστή αίθουσα, όπως σε χωριστά δωμάτια από τους άντρες περνούσε την ημέρα της. Από πολύ μικρή μάθαινε "τα του οίκου", ενώ οι γραμματικές γνώσεις της ή ήταν ανύπαρκτες ή περιορίζονταν συνήθως σε γραφή και ανάγνωση.

Η γυναίκα, ανεξάρτητα από κοινωνική τάξη έπρεπε να μάθει να ακούει, να πειθαρχεί και να σωπαίνει. Η γυναικεία φλυαρία επικρίνεται, πόσο μάλλον όταν γίνεται μέσα στην εκκλησία. Οι γυναίκες δεν πρέπει να γελάνε μπροστά σε άντρες, να μην κοιτάζουν τους άντρες στα μάτια, να μην χασκογελούν πίσω από τα πατζούρια τους με τους περαστικούς, να μην μιλούν άσχημα, να αποφεύγουν τα συχνά λουτρά να κυκλοφορούν με σκεπασμένο το κεφάλι. Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις γυναικών που αγνοούσαν τα παραπάνω κάνοντας τη δική τους μικρή επανάσταση και σκανδάλιζαν τους πάντες εισπράττοντας μειωτικούς χαρακτηρισμούς όπως για παράδειγμα "η ασκέπαστος" και η "αναμαλλαρέα" αν κυκλοφορούσαν χωρίς να φοράνε μαντήλι στο κεφάλι.

Επαγγέλματα

Στον επαγγελματικό τομέα ο ρόλος της γυναίκας ήταν μικρός. Η φτώχεια υποχρέωνε πολλές γυναίκες να βγαίνουν στην αγορά για να βγάλουν το ψωμί τους, ασκώντας τα επαγγέλματα της βιοτέχνισσας, πουλώντας έργα φτιαγμένα από τα χέρια τους, της υφάντριας, κ. α. Οι φτωχές γυναίκες δούλευαν στα χωράφια. Λίγες γυναίκες, μορφωμένες, ήταν ιατροί που θεράπευαν το γυναικείο πληθυσμό. Ένα επάγγελμα περιφρονημένο και κοινωνικά απαράδεκτο ήταν οι θεατρίνες. Ασκώντας τέτοιου είδους επαγγέλματα για να ζήσουν, οι γυναίκες του Βυζαντίου ήταν νομοθετικά αποκλεισμένες από άλλα σοβαρότερα και αξιολογότερα επαγγέλματα. Μια γυναίκα δεν μπορούσε να ασκήσει δημόσιο λειτούργημα, ούτε να γίνει δικαστίνα ή δικηγόρινα. Η θέση της εκκλησίας ήταν αρνητική. Η γυναίκα έπρεπε να μένει στο γυναικωνίτη απομονωμένη και όφειλε να περιορίζεται αποκλειστικά στις οικιακές ασχολίες και την ανατροφή των παιδιών. Μέσα στο σπίτι, οι δουλειές των γυναικών ήταν η ύφανση στον αργαλειό, το πλύσιμο των ρούχων, το άλεσμα του σιταριού, το ζύμωμα του ψωμιού, το μαγείρεμα, και φυσικά, η γενική συντήρηση και καθαριότητα του σπιτιού.

Ο θεσμός του γάμου

Η κόρη μπορούσε να παντρευτεί από τα 12-13 χρόνια της. Για το γάμο της φρόντιζαν οι γονείς. Η αιτία που κρινόταν κατάλληλη για γάμο μια τόσο μικρή ηλικία ήταν η μεγάλη θνησιμότητα της εποχής. Πάντως δεν έλειπαν και οι υπερβολές: Έχουμε περιπτώσεις μνηστείας ακόμη και στην ηλικία των 7 ετών . Το λόγο για την επιλογή του συζύγου είχε ο πατέρας. Αργότερα με τη νομοθεσία των Ισαύρων - στην προσπάθειά τους να ενισχύσουν τη μητέρα και να ισχυροποιήσουν τους οικογενειακούς θεσμούς - απαιτείται η συγκατάθεση και των δύο γονέων για τη σύναψη γάμου. Όμως όταν οι Μακεδόνες ανήλθαν στην εξουσία επανέφεραν σε ισχύ την πατρική εξουσία στο θέμα του γάμου. Συχνά βοηθούσαν στην επιλογή του συζύγου οι προξενήτρες, που είχαν ως αμοιβή ποσοστά από την προίκα. Οι χριστιανικές αρχές που καθόριζαν τις λειτουργίες της βυζαντινής κοινωνίας εξασφάλιζαν μία αξιοπρεπή ζωή στην παντρεμένη γυναίκα. Ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη όπου ανήκε, ήταν οικοδέσποινα και κυρά. Η απόκτηση παιδιών την εξύψωνε και την ολοκλήρωνε ως ύπαρξη. Ο σκοπός του γάμου ήταν η τεκνοποίηση. Γι αυτό και η νομοθεσία επέτρεπε τη λύση γάμων που παρέμεναν στείροι

Διαζύγιο

Η γυναίκα ήταν δυνατό να ζητήσει τη λύση του γάμου σε περίπτωση ακραίας συμπεριφοράς του συζύγου της λόγω μοιχείας ή κολάσιμων πράξεων του συζύγου. Αν όμως ο άνδρας είχε σχέσεις με γυναίκα άγαμη, διαζευγμένη ή χήρα, αυτό

θεωρούταν πορνεία κι όχι μοιχεία, επομένως η γυναίκα δεν μπορούσε να ζητήσει διαζύγιο. Ο Ιουστινιανός με τη νομοθεσία του, κάτω από την πίεση της εκκλησίας, απαγόρευσε τη συναινετική λύση του γάμου, με εξαίρεση λόγω επιλογής του μοναχικού βίου.

Νόμοι

Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν διαμόρφωσε ίδιο δίκαιο του γάμου, αλλά κατά κανόνα συμμορφώθηκε με τα κωλύματα και τις προϋποθέσεις του πολιτειακού νομοθέτη, τα οποία συνδιαμόρφωσε ή και ενέκρινε και η ίδια. Το 893 μ.Χ. ο Λέοντας Στ' με την 89η Νεαρά θεσπίζει την ιερολόγηση του γάμου ως μόνο τρόπο τέλεσής του για όλους τους πολίτες του κράτους. Το 920 μ.Χ. με τον "Τόμο Ενώσεως" επιτρέπεται υπό προϋποθέσεις ο τρίτος γάμος και απαγορεύεται ο τέταρτος. Στα 997 μ.Χ. ο Πατριάρχης Σισίνιος Β' εισάγει τον 6ο βαθμό της εξ αγχιστείας συγγένειας ως κώλυμα σύναψης γάμου.

Τελετουργικό

Πριν από την τέλεση του γάμου γινόταν στολισμός του νυφικού θαλάμου (=παστός). Το μυστήριο του γάμου γινόταν νύχτα, πάντα Κυριακή, με παρουσία δαδούχων και μουσικών (από τον 4ο αι. με παρουσία ιερέα κι από τον 9ο αι. υποχρεωτικά σε ναό). Όλοι έπρεπε να φοράνε τα καλύτερα ρούχα τους, καθαρά και όχι μαύρα, όπως αναφέρει και ο Ι. Χρυσόστομος παραπέμποντας στην Αγία Γραφή. Η νύφη εμφανιζόταν λαμπροστολισμένη, καλυμμένη με πέπλο από το κεφάλι έως τα πόδια. Κατά τη διάρκεια του μυστηρίου το ζευγάρι συμμετείχε στη Θεία Ευχαριστία, για να αποκτήσει η ένωση ιερότητα.

Οι καλεσμένοι έριχναν στους μελλόνυμφους σουσάμι ή κριθάρι για πολυγονία. Μετά το γάμο η νύφη πήγαινε στο σπίτι του γαμπρού και ακολουθούσε ολονύκτιο συμπόσιο, όπου οι γυναίκες έτρωγαν χωριστά από τους άντρες, προσέφεραν δώρα, έψαλλαν και τραγουδούσαν τα επιθαλάμια. Τότε ο γαμπρός αντίκριζε για πρώτη φορά τη νύφη. Την επομένη, γινόταν το παραζύπνημα των συζύγων από συγγενείς και φίλους, οι οποίοι έψαλλαν τα ανάλογα άσματα. Παράλληλα εξέθεταν το χιτώνα της νύφης σε κοινή θέα ως πειστήριο της παρθενίας της· σε αντίθετη περίπτωση, ο σύζυγος θεωρούσε τον εαυτό του προσβεβλημένο και είχε το δικαίωμα να πάρει διαζύγιο. Οι γαμήλιες διασκεδάσεις διαρκούσαν επτά ημέρες. Μετά το πέρας αυτών, ο ιερέας διάβαζε την ευχή λύσης του παστού και η όλη γαμήλια διαδικασία έπαιρνε τέλος.

Ο γάμος γινόταν πάντα μεταξύ δύο ομόθρησκων ατόμων, με εξαίρεση τα βασιλικά συνοικέσια. Απαγορευόταν ο γάμος ανάμεσα σε άτομα διαφορετικών τάξεων, κανόνας που χαλαρώνει επί Ιουστινιανού (6ος αι.). Ο 1ος γάμος ήταν ιερός και απαραβίαστος, ο 2ος θεωρούνταν ευπρεπής μοιχεία και ο 3ος πολυγαμία. Ο γάμος σε χήρα δεν επιτρεπόταν, αν δεν είχε περάσει ένας χρόνος από το θάνατο του συζύγου της. Απαγορευόταν ο γάμος με μοναχή ή ασκήτρια. Ο Λέων ο ΣΤ' ο Σοφός (9ος αι.) κατέστησε υποχρεωτική την ευλογία του γάμου από την Εκκλησία.

Βασιλικός γάμος

Η εύρεση νύφης για τον αυτοκράτορα ή τον διάδοχο αποτελούσε μια από τις μέριμνες των ανακτόρων. Τα βασικά χαρακτηριστικά που όφειλε να συγκεντρώνει η μέλλουσα αυγούστα ήταν: ανυπέρβλητη ωραιότητα, παρθενία, ευγένεια καταγωγής και άμεμπτη ηθική. Οι αυτοκρατορικές θυγατέρες παντρεύονταν συνήθως παιδιά ευγενών, στρατηγών ή αξιωματούχων, στους οποίους αποδίδονταν διάφοροι τίτλοι πριν από το γάμο προς εξύψωση της κοινωνικής τους θέσης. Υπήρχαν όμως και περιπτώσεις που το κάλλος υπερέραζε την ευγενική καταγωγή (π.χ. η σύζυγος του Ιουστινιανού, Θεοδώρα και η σύζυγος του Ρωμανού Β', Θεοφανώ). Η βυζαντινή βασίλισσα δεν ήταν απλά και μόνο σύντροφος και συνεργάτιδα του αυτοκράτορα. Από τη στιγμή που ανέβαινε στο θρόνο αποκτούσε πλήρη ηγεμονική εξουσία και πολύ συχνά διαδραμάτιζε σπουδαιότατο πολιτικό ρόλο. Ο βασιλικός γάμος, το στεφάνωμα, τελούνταν συνήθως στην Αγία Σοφία. Η τελετή ήταν μεγαλοπρεπής. Οι μελλόνυμφοι φορούσαν διάλιθα χρυσοκέντητα φορέματα. Παρόντες ήταν, εκτός από τους συγγενείς, οι παράνυμφοι, η Σύγκλητος, αυλικοί και ορισμένοι πατρίκιοι. Το γάμο ευλογούσε ο Πατριάρχης.

ΠΗΓΕΣ

<https://www.slideshare.net/mavraroda/ss-76341853>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82_%CF%83%CF%84%CE%B7_%CE%92%CF%85%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CE%91%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1

https://vizantinaistorika.blogspot.com/2014/03/blog-post_8.html

<https://slideplayer.gr/slide/2009744/>